

Nieuwsbrief VGVZ

Bestuur & stafbureau,
werkvelden & sectoren

Nummer 43 – november 2019

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Nieuws van bestuur en stafbureau	2
Vereniging en bestuur	2
Wetgeving en beleid	3
Onderzoek en wetenschap	6
Personalialia & Publiciteit	7
Werkveld Ziekenhuizen	9
Werkveld Verpleeg- en verzorgingshuizen	9
Werkveld Revalidatie	10
Werkveld Eerste lijn	11
Werkveld Psychiatrie	12
Werkveld Mensen met een beperking	13
Protestantse sector	14

Foto: Ger Thonen

Nieuws van bestuur en stafbureau

Vereniging en bestuur

Open platform

Maandag 11 november vond het Open Platform plaats in Akoesticum Ede. Ruim 20 leden gingen samen met het bestuur in gesprek over de rol van werkveldraden en sectorraden binnen de VGVZ. Er werd gesproken over de werkzaamheden, het betrekken van leden en het contact met het bestuur. De ontwikkeling door de jaren heen werd benoemd, de overeenkomsten en verschillen tussen raden werden ontdekt en wensen voor de toekomst werden uitgesproken. Zowel het bestuur als de raden spraken de behoefte uit om elkaar te blijven informeren en elkaar beter te vinden als sparringpartner. De werkveldraden en sectorraden blijven de pijlers waarop onze beroepsvereniging rust.

SKGV-bestuur

Op voordracht van de VGVZ wordt in het bestuur van de SKGV benoemd Gabriëlle Franses van der Spoel. Zij heeft behalve kennis van onderwijs en geestelijke verzorging ook bestuurlijke en juridische expertise. Waardevolle inbreng dus, veel succes gewenst!

Tot het SKGV-bestuur is eveneens toegetreden Ria Pasterkamp (geestelijk verzorger LUMC Leiden). Haar benoeming staat los van de VGVZ, maar het is voor de leden die in de zorg werkzaam zijn wel goed te weten dat in het bestuur van de SKGV nu weer een ervaren collega uit de gezondheidszorg zit.

Commissie Onderwijs

Op lokaal en regionaal niveau wordt zoals bekend gewerkt aan de daadwerkelijke inzet van geestelijk verzorgers thuis. Tegelijk vindt achter de schermen veel werk plaats met het oog op waarborgen voor de langere termijn. Zo is er intensief overleg over de financiering en de toekomstige structuur (zie verderop in deze nieuwsbrief).

Daarnaast coördineert de VGVZ op verzoek van het ministerie van VWS twee belangrijke deelplannen: Strategische communicatie en Onderwijs. Het communicatieplan is erop gericht andere professionals (zoals huisartsen) en cliënten goed te informeren over wat geestelijke verzorging kan betekenen. Dit plan is al geaccordeerd door VWS. Het Onderwijsplan is met name gericht op andere (zorg)professionals. Dit plan is nog in de maak door de deelprojectgroep Onderwijs, en met name Marc Rietveld levert een belangrijke bijdrage.

Juist vanwege het belang van Onderwijs heeft het VGVZ-bestuur in de november-vergadering besloten tot het instellen van een permanente **Commissie Onderwijs**. De taak van deze Commissie is vooral gericht op het bevorderen van goed onderwijs over geestelijke verzorging aan andere professionals.

Wetgeving en beleid

Expertmeeting toekomstige bekostiging geestelijke verzorging

Op 2 oktober heeft een aantal betrokkenen bij de geestelijke verzorging in de thuissituatie met elkaar nagedacht over de mogelijke financiering van geestelijke verzorging in de thuissituatie. Agora, Fibula, SKGV, VGVZ en bevoegdheidsverlenende instanties behoorden tot de deelnemers. Belangrijke constatering is dat de nu opgebouwde infrastructuur, waar de Centra voor Levensvragen toe behoren, zo veel mogelijk benut moet worden. Uit de verschillende opties die op tafel lagen is niet een duidelijk beeld naar voren gekomen. Eenduidig was iedereen in de gedachte dat we voorbij de subsidieregeling moeten komen. Financiering van geestelijke verzorging moet vast beleid worden. Andere opties vragen tijd, zoals onderbrengen onder de zorgverzekeringswet of onderbrengen bij een nieuw betaalkantoor.

De vraag is ook of de zorgverzekeringswet met al haar eisen niet op gespannen voet staat met de eigenheid van geestelijke verzorging. Nu is de wereld van gezondheid wel in beweging door de gezondheidsvisie van Machteld Huber en de visie van de Raad voor de Samenleving, maar de vraag is of we tijd hebben om de effecten van dat discours af te wachten.

Tijdens de expertmeeting kwam een nieuwe variant op tafel: de Open House aanbesteding, die wellicht voor de korte en middellange termijn een oplossing zou kunnen bieden. Maar belangrijk is dan wel wat de stip aan de horizon wordt: de zorgverzekeringswet, een mix van zorgverzekeringswet en Wmo, een betaalkantoor (apart of samen met OCW voor het GVO/HVO) in relatie met een landelijk Centrum voor Levensvragen? Ieder nadeel heeft zijn voordeel om met Johan Cruijff te spreken.

Technische briefing Tweede Kamercommissie

Op 15 oktober waren Joep van de Geer, Esme Wiegman en Robert Koorneef ter ondersteuning van het ministerie te gast bij de Tweede Kamercommissie VWS om vragen naar aanleiding van de Kamerbrief van 24 juni te bespreken. Daar werden onder andere de volgende vragen gesteld:

- Is de keuze voor de toekomst met name gericht op het einde van het leven of komen er ook vragen aan de orde rond verlies van baan of partner aan het leven?
- Er werd met het oog op de borging van geestelijke verzorging uitdrukkelijk gevraagd naar de betrokkenheid van universiteiten en hbo-instellingen en ZonMw in de toekomstige borging van geestelijke verzorging in de thuissituatie
- Op welke manier wordt er voor deze regeling over de grenzen van deze kabinetsperiode heen gekeken?
- Ik kan me voorstellen dat veel instellingen afscheid nemen van de geestelijk verzorger. Is deze regeling daarvoor het laatste zetje?
- Welke andere vormen van geestelijke verzorging ziet u nog ontstaan? De vraag werd toegespitst op geestelijke verzorging bij onderwijsinstellingen, het antwoord nam ook

geestelijke verzorging bij rampen en GVA mee.

- Schept het aanbod een vraag, is werkelijk sprake van een vraag?

De vragen tonen aan dat de betrokken Kamerleden gedetailleerde kennis bezitten van het dossier. Op 30 oktober heeft de minister geen vragen over geestelijke verzorging gehad in de Kamer en ons is te kennen gegeven dat we dat moeten zien als goed voorbereidend werk in de technische briefing.

Geestelijke Verzorging bij rampen

Op 12 september was ondergetekende aanwezig bij het Programmacollege PSH. Dit college coördineert landelijk de hulp bij ongevallen en rampen, zoals de MH-17. Deze uitnodiging is door VWS tot stand gekomen in het nadenken over andere vormen van geestelijke verzorging in de samenleving. Samen met Jorien Holsappel, werkzaam bij ARQ, heb ik inzicht gegeven in de ontwikkelingen van geestelijke verzorging, de op te bouwen infrastructuur rondom geestelijke verzorging in de thuissituatie (Centra voor Levensvragen) en de bijdrage die geestelijke verzorging bij rampen en in de nazorg kan leveren. Deze eerste presentatie werd positief ontvangen.

Doel is om toe te werken naar borging van geestelijke verzorging in de crisisstructuur. Tot op heden vindt dat grotendeels náást de crisisstructuur plaats of wordt incidenteel een geestelijk verzorger er bij betrokken.

De vervolgstap is dat een notitie, geschreven door Jorien Holsappel, begin december in dit Programmacollege wordt besproken. Jorien maakt deel uit van de werkgroep Geestelijke Verzorging bij rampen waarin Hanneke Muthert, Martin Walton, Anielja de Kraker, Marjo van Bergen, Hans Bleijerveld (Monuta, bijzondere uitvaarten) en ikzelf zitting hebben.

Robert Koorneef

Geestelijke Verzorging in het Aardbevingsgebied

Sinds enige dagen is Marjo van Bergen werkzaam als geestelijk verzorger in het aardbevingsgebied als opvolger van de gestopte Jitse van der Wal. Zij hoopt samen met Melissa Dales een zinvolle bijdrage aan bewoners in het aardbevingsgebied te kunnen geven.

Herziening richtlijn Palliatieve zorg voor kinderen

De Nederlandse Vereniging van Kinderartsen is voornemens om samen met het Integraal Kankercentrum Nederland de richtlijn 'Palliatieve zorg voor Kinderen' te herzien. Hiervoor wordt een richtlijnwerkgroep opgericht met vertegenwoordigers van beroeps- en wetenschappelijke verenigingen van professionals die betrokken zijn bij deze zorg.

Namens de VGVZ zit Nette Falkenburg in de werkgroep.

FBZ

De Federatie van Beroepsorganisaties in de Zorg (FBZ) vertegenwoordigt ons en vele andere disciplines bij cao's en andere arbeidsrechtelijke zaken.

Cao's

In de afgelopen periode zijn er maar liefst vier cao's afgesloten: voor de geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg, jeugdzorg en VVT. Over al deze cao's zijn jullie geraadpleegd en steeds kon de VGVZ op grond van die raadpleging positief adviseren. Opvallend in deze cao's zijn de groeiende loonmogelijkheden en de aandacht voor werkdruk en generatiebeleid. Zo is er in de cao-VVT recht op onbereikbaarheid afgesproken.

Ziekenhuizen

De onderhandelingen binnen de ziekenhuizen vertonen een contrast met bovenstaande werkvelden. De NVZ, de overkoepelende werkgever van de ziekenhuizen, is moeilijk tot een goed bod te bewegen. Daarom zijn er vanaf de zomer al acties in verschillende ziekenhuizen en wordt 20 november een landelijke stakingsdag, met zondagsdiensten in een fors aantal ziekenhuizen. Zijn er nog collega's die creatief inspelen op deze zondagsdiensten? (misschien extra vieringen 😊?) Laat het even horen, dat is leuk om te verspreiden.

#ikmaakmezorgen

In de reacties op de ledenraadplegingen lieten verschillende collega's hun zorgen horen over de werkdruk. Deze zorgen zijn door een aantal zorgcollega's mooi verwoord in het filmpje *#ikmaakmezorgen*. Te zien op [YouTube](#). Dit filmpje is gemaakt voor de campagne rondom de ziekenhuisacties. Daarnaast is er altijd meer informatie te halen over arbeidsvoorwaarden, cao's en rechtshulp op de website van de [FBZ](#).

Marten Tel, afgevaardigde naar de algemene vergadering van de FBZ

Onderzoek en wetenschap

Voorjaarssymposium van de Commissie Wetenschap

Voor aankondiging voorjaarssymposium van de Commissie wetenschap VGVZ i.s.m. het centrum Religion, Health and Well-being van de Rijksuniversiteit Groningen
27 maart 2020

Een aardverschuiving in de geestelijke verzorging? Lopend onderzoek naar geestelijke verzorging dichtbij huis.

Er is veel beweging binnen het werkveld geestelijke verzorging. Aandacht voor spirituele zorg en zinragen lijkt het tij mee te hebben. Ook of misschien wel juist dan verdient een goede onderbouwing van geestelijke verzorging en een verantwoording van de deels nieuwe financieringsstromen aandacht. Met behulp van diverse onderzoeksmethoden wordt onderzoek gedaan naar deze nieuwe aandachtsvelden binnen de geestelijke verzorging. Wij richten ons 27 maart specifiek op geestelijke verzorging dichtbij huis: in de palliatieve zorg, binnen de aardbevingsregio en aan de keukentafel/ in de thuiszorg.

De onderzoeksinteresse van de geestelijk verzorgers neemt toe. Steeds vaker participeren zij in lopend onderzoek en in opleidingen krijgen onderzoeksvaardigheden ruim aandacht. Daarmee is het goed dat geestelijk verzorgers de kans krijgen zich van lopend onderzoek op de hoogte te stellen en ook relevante input kunnen geven vanuit hun vakgebied en specifieke werkveld. Die wederzijdse beïnvloeding klinkt logisch, maar is allesbehalve vanzelfsprekend. In de literatuur spreekt men wel van een kloof tussen wetenschap en praktijk. Hoe voer je onderzoek zo uit dat het goed aansluit bij bestaande praktijken? En hoe implementeer je onderzoeksbevindingen zo dat de praktijk er daadwerkelijk zijn voordeel mee doet? Spannende en ook belangrijke vragen waar we actief mee bezig gaan.

Verschillende jonge onderzoekers zullen de stand van zaken binnen hun onderzoek naar geestelijke verzorging dichtbij huis presenteren. Aansluitend wordt in subgroepen met de aanwezigen de relevantie voor de praktijk doorgesproken waarbij input vanuit de deelnemers centraal staat.

Radboud Honours Academy

In het weekend van 11 oktober is de Radboud Honours Academy van start gegaan. Onder andere Karin Seijdell verzorgde een introductie. Een groep enthousiaste studenten uit verschillende studierichtingen vormen een denktank gedurende een jaar. Dit jaar hebben zij in samenspraak met Yvonne Engels, hoogleraar Zingeving in de gezondheidszorg, Jaap Schuurmans, huisarts en Hans Schilderman, hoogleraar Empirische en praktische religiewetenschap, ervoor gekozen om een bijdrage te leveren die voor de VGVZ van betekenis kan zijn. De focus van de denktank is:

Hoe kan door middel van meer bekendheid en imagoverbetering de inzet van geestelijk verzorgers voor huisartsen bevorderd worden?

Zij zien voor de geestelijk verzorger de volgende rollen weggelegd en willen dat nader onderzoeken:

- 1) een rol met betrekking tot de client, met de huisarts als doorverwijzer;
- 2) een rol als coach van huisartsen (en andere hulp/zorgverleners) inzake coping (daarbij moet je denken aan moreel beraad in de huisartsenpraktijk of voor een groep huisartsen);
- 3) een rol als ombudsman/vertrouwenspersoon bij klachten (vanuit de gedachte: je kunt als huisarts een gezicht tonen aan de client, om de brug te slaan van klacht naar client, om de client en dienst klacht tot zijn recht te laten komen).

Op 22 oktober heb ik samen met hen over deze focus gesproken en tijdens het Kenniscafé van het werkveld Eerste lijn hebben zij een korte presentatie verzorgd en vervolgafspraken voor hun Denktank gemaakt. We horen er dit studiejaar meer over.

Robert Koorneef

Personalia & Publiciteit

Emilie van de Wijer benoemd tot korps geestelijk verzorger bij de politie

De politie heeft Emilie van de Wijer onlangs benoemd tot korps geestelijk verzorger. Ze gaat een team van geestelijk verzorgers vormen ter begeleiding van politiemensen bij zingevingsvragen, ethische vragen en existentiële vragen die opkomen in en door het politiewerk. Met de inrichting van geestelijke verzorging beschikt straks elke politie-eenheid over een eigen geestelijk verzorger. Het is momenteel nog niet mogelijk te solliciteren naar de functie van geestelijk verzorger bij de politie. Zodra vacatures worden opengesteld, wordt dit gemeld via de website van de VGVZ. Voor het bestuur van de VGVZ is Emilie een goede bekende. Ze notuleert al enkele jaren naar volle tevredenheid de bestuursvergaderingen. Veel succes gewenst bij deze passende en uitdagende stap!

Promotie Elsbeth Littooi

Vrijdag 11 oktober is onze collega Elsbeth Littooi aan de VU gepromoveerd op het proefschrift: *Global meaning in people with spinal cord injury or stroke: content, changes and perceived influence on rehabilitation.*

Voor meer inhoudelijke informatie zie verderop in deze Nieuwsbrief bij werkveld Revalidatie.

Hoe kan ik nu verder? Een nieuw toegankelijk boek over geestelijke verzorging

Hoe kan ik nu verder? is een nieuw boek over levensvragen en zingeving bij ingrijpende gebeurtenissen. Aan het boek werkten verschillende geestelijk verzorgers mee, dat zie je terug aan het resultaat. *Hoe kan ik nu verder?* laat zien hoe de praktijk daadwerkelijk is en geeft hiermee een goed beeld van wat een geestelijk verzorger is en doet. De persoonlijke ervaringen zijn gevoelig en inlevend geschreven en hebben daardoor meerwaarde. *Hoe kan ik nu verder?* bevat waardevolle tips en handvatten voor cliënten. Ook is het goed bruikbaar bij scholingen en workshops. Met een voorwoord van Robert Koorneef, directeur VGZ.

Hoe kan ik nu verder? De zin van het leven na een groot verlies, Annemarie van Bergen en Theone Joostensz, Uitgeverij Zezz, ISBN 9789491298493, €15

Aanbieding: Bestel het boek vóór 1 december en je betaalt geen verzendkosten (à € 2,99). Gebruik hiervoor de kortingscode VGZ in de webwinkel van [Uitgeverij Zezz](#).

Christien den Draak en Robert Koorneef

Nieuws van de werkvelden en sectoren

Werkveld Ziekenhuizen

Plannen voor werkconferentie 'Ethiek in het ziekenhuis'

De werkveldraad Ziekenhuizen wil in het voorjaar een werkconferentie organiseren over het thema 'Ethiek in het ziekenhuis'. In veel ziekenhuizen zijn geestelijk verzorgers betrokken bij het maken van ethiekbeleid, ethische werkgroepen of commissies en zij zijn vaak vaandeldragers voor moreel beraad. In deze werkconferentie willen we successen en leerpunten met elkaar delen.

Wie wil ons helpen met het opzetten van een goed inhoudelijk programma voor deze werkconferentie?

De werkveldraad is tevens dringend op zoek naar nieuwe bestuursleden die voor langere tijd een bijdrage willen leveren.

Annemieke Kuin

Verpleeg- en verzorgingshuizen

Terugblik Symposium 'Tastbare Tijd' - 7 november 2019

We kijken terug op een mooi symposium waarin de palliatieve zorg centraal stond. Het vond plaats in de Observant in Amersfoort en dat is zowel de deelnemers als ons als bestuur goed bevallen!

De hoofdsprekers waren Annemieke Kuin en Annelieke Damen. Laatstgenoemde spreekster nam ons mee in een filosofisch wetenschappelijke benadering, waarin ze het belang van onderzoek benadrukte, zeker binnen de verpleeghuiszorg, waar dit veel te weinig plaatsvindt. Annemieke Kuin, humanistisch geestelijk verzorger en onderzoeker palliatieve zorg, sprak met ons over de kwaliteitsstandaard palliatieve zorg en de uitdagingen die daarin liggen voor de geestelijk verzorger. Vanwege ziekte van de derde spreker werd het thema palliatieve zorg en dementie helaas minder belicht dan gehoopt. In de middag werden in twee rondes zes workshops aangeboden. Naast workshops 'scholing spiritualiteit in de palliatieve zorg', 'interculturele palliatieve zorg', 'palliatief redeneren' en 'complementaire palliatieve zorg', konden we ons laten inspireren door een workshop over 'taalgebruik van stervenden' en een over 'rouw'.

De workshops werden zeer gewaardeerd. Het lijkt ons goed om niet alleen de talige kant van geestelijk verzorging te gaan onderzoeken maar juist ook de kanten buiten de taal. Verder lijkt het ons zinnig om nog meer te ontdekken hoe palliatieve zorg in verschillende culturen wordt verleend. Het verlangen

naar een multicultureel symposium is uitgesproken! Het was goed om te horen dat men ook veel kon herkennen uit de eigen praktijk en dat dit wederom weer zelfvertrouwen gaf.

Naast aandacht voor vergezichten en toekomstbeelden van ons vak werd de wens geuit om meer inspiratie in de omgang met het management. Daarbij ging het minder om het gesprek over het 'bestaansrecht' van geestelijke verzorging, maar meer om het gesprek over keuzes die gemaakt worden en de onderliggende ethiek.

Last but not least werd ook de bemensing van de werkveldraad ter sprake gebracht. De scheidende secretaris riep in een vurig pleidooi collegae op zich aan te melden om mee te doen. Als er zo veel wensen liggen voor ons werkveld dan zouden er ook mensen moeten zijn, die dit dragen. We zijn nog steeds op zoek...

Marjanne Lam

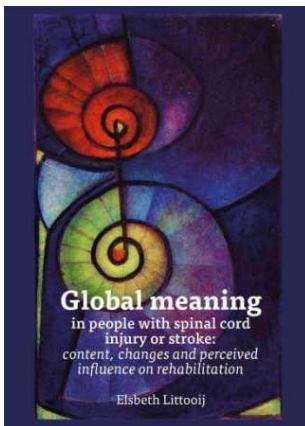
Werkveld Revalidatie

Werkveldbijeenkomst

Op 13 september vond de najaarsbijeenkomst van het werkveld plaats bij revalidatiecentrum Heliomare in Wijk aan Zee. Gespreksthema deze keer: 'Het eigene van revalidatie geestelijke verzorging'. Ter inleiding vertelt Annemiek van der Schaar, Geestelijk verzorger bij Heliomare, over haar ervaringen als startende geestelijk verzorger tijdens de eerste 9 maanden. We komen te spreken over het al dan niet herkennen van de 'plek der moeite'. Hoe anders het is om je 'liefdevol op te moeten dringen' middels een vak met een andere basis en status, en waarin je plek in team en organisatie zoveel minder vanzelfsprekend is. Voortdurende wisselingen van management en medewerkers maken het niet eenvoudiger. Er zitten ook wel parallellen tussen deze onzekerheden en de vragen van cliënten. 'Rondsluipend' vanuit die moeite, zien we ook 'wie daar ineengedoken zit'. Directe collega's hebben helpt, maar bijvoorbeeld ook zien dat het per dag/periode kan verschillen hoe je je plek inneemt. En natuurlijk is een goed verhaal over je vak belangrijk. In de volgende voorjaarsbijeenkomst gaan we werken aan een eigen 'elevator pitch' aan de hand van het e-book van Kiki Verbeek. (Dinsdag 17 maart in de Hoogstraat).

Promotie Elsbeth Littooi

Vrijdag 11 oktober is onze collega Elsbeth Littooi aan de VU gepromoveerd op het proefschrift: *Global meaning in people with spinal cord injury or stroke: content, changes and perceived influence on rehabilitation*.

Elsbeth onderzocht het zogeheten 'zingevingskader' na een beroerte of een dwarslaesie. Zij sprak mensen over hun nieuwe situatie en vroeg hen wat er allemaal verandert, hoe ze ermee omgaan en hoe ze het volhouden. Veel ondervraagden zeggen dat eigenlijk alles anders is. Tegelijkertijd is volgens hen het meest fundamentele hetzelfde gebleven. Ze zijn nog steeds zichzelf, alleen nu met een rolstoel.

Bij de vraag 'hoe houd je het vol?' stonden de volgende vijf dingen centraal: goed contact met familie en vrienden; kernwaarden als 'de mogelijkheid om weer iets te kunnen bijdragen aan de maatschappij'; het idee dat je in het leven uitdagingen krijgt waarvan je mag/moet leren; omdat ze bijvoorbeeld nu eenmaal een vechter zijn; vanwege regelmatig mediteren, bidden, of zichzelf voorhouden dat ze vooruit moeten kijken en dat het vanaf hier

alleen maar beter kan worden.

In de wetenschappelijke termen bevat het zingevingskader vijf aspecten: relaties, kernwaarden, wereldbeeld, identiteit en innerlijke houding. Voor de ondervraagden was het belangrijk dat hulpverleners oog hebben voor deze aspecten en hun zorg daarop aansluiten.

Symposium Geestelijke Begeleiding: vrijplaats of integratie?

Op 11 oktober organiseerde de Reade Academy het symposium *Geestelijke Begeleiding: vrijplaats of integratie?* – Een symposium over de positie van geestelijke begeleiding in de gezondheidszorg naar aanleiding van de promotie van Elsbeth Littooi.

Tijdens het symposium gaf professor Martin Walton een schets van *De revalidatie van de vrijplaats* waarin het belang van een vrijplaats naar voren kwam. Arts Anne Marie ter Steeg pleitte voor Integratie van geestelijke begeleiding in de revalidatie: zinvolle doelen. Het revalidatieproces kan soms bespoedigd worden door inzichten vanuit de geestelijke begeleiding. Een voorbeeld daarvan is het tijdens de intake met de arts bewust op zoek gaan naar voor de revalidant zinvolle doelen, waaruit vervolgens met het behandelteam de revalidatiedoelen worden afgeleid. Na deze inleidingen volgde een gesprek met de deelnemers dat zich vooral richtte op de vorm die een 'werkbare' integratie die beide aspecten recht doet, zou moeten aannemen.

Werkveld Eerste lijn

Samenstelling van de raad:

Maurice van der Put (voorzitter)

Liesbeth ter Elst (secretaris) werkveldeerstelij@vgvz.nl

Charlotte Molenaar

Lutske Harmsma

Karin Seijdell

Voor de zomer heeft Willemien Winkel besloten om zich terug te trekken uit de raad. Dank aan haar voor haar bijdrage aan het verder op de kaart zetten van de geestelijke verzorging in de thuissituatie. Bij deze meteen een oproep voor nieuwe leden. Kom ons helpen! Wil je meer informatie mail ons op werkveldeerstelijijn@vgvz.nl.

Kenniscafé Toekomstige landelijke structuur

Op vrijdag 1 november 2019 zijn we met bijna 50 mensen rondom het thema Toekomstige landelijke structuur in Amersfoort bij elkaar geweest. Robert Koorneef heeft ons bijgepraat over de laatste stand van zaken rondom de subsidie Geestelijke verzorging in de thuissituatie en de gedachten over de toekomstige financiering. Geert van der Velde (projectleider in de regio Groningen en Drenthe-Steenwijkerland) nam ons mee in het schuren van leefwereld en systeemwereld en hoe de geestelijke verzorging zich daartoe verhoudt. Aansluitend zijn we per regio uiteengegaan en hebben we gediscussieerd over een viertal stellingen. De presentaties en een kort verslag van de dag komen op de website te staan.

Lijst veel gestelde vragen

Heb je vragen over de ontwikkeling in de geestelijke verzorging in de thuissituatie? Kijk dan op de lijst van [veel gestelde vragen](#). Je kunt er informatie vinden over het opstarten van een centrum voor levensvragen, maar ook over de financiering en technisch en juridische vragen. De lijst breidt zich steeds verder uit.

Als je als geestelijk verzorger het antwoord op jouw vraag niet kunt vinden in de lijst, stuur dan een mail naar Robert Koorneef (directeur VGVZ) of naar de werkveldraad.

Eigen nieuwsbrief

Als werkveldraad brengen wij een eigen nieuwsbrief uit. Wil je deze ontvangen? Zorg er dan voor dat in de administratie bij de VGVZ het hokje is aangevinkt dat je geïnteresseerd bent in het Werkveld Eerste lijn. Dit kan via het mailadres info@vgvz.nl. Voor het versturen van onze nieuwsbrief vragen wij een actueel mailadressenbestand op.

Werkveld Psychiatrie

Studiedag werkveld psychiatrie VGVZ 'Dichter bij het lichaam'

Mensen ontmoeten behoort tot de kern van ons werk. Daarbij nemen we ons lichaam altijd met ons mee. Wat cliënten zien, is ook eerst ons lichaam; vrouw of man, oud of jong, gebogen of rechtop. In de ontmoeting spreekt het lichaam een eigen taal. Misschien schuilt er wel een dichter *in* het lichaam, die een 'woordje' meespreekt!

Zodra je dichter bij het lichaam komt, gebeurt er veel. We voelen volop. We worden geraakt. Soms ook worden we letterlijk aangeraakt, of raken *wij* aan. Maar zijn we ons voldoende bewust van de rol van het lichaam in ons werk? In hoeverre geven we gehoor aan wat onze buik, adem of spieren ons willen zeggen?

Tijdens de tweejaarlijkse studiedag op **21 november** bij Pro Persona GGz, locatie MCZ Wolfheze, willen we het besef van lichamelijke in onszelf wakker maken. Herman Coenen, oud-hoogleraar aan de Universiteit van Humanistiek, zal ons handvatten en richtingwijzers aanreiken om ons meer bewust te maken van de lichamelijke dimensie van geestelijke verzorging. Verschillende workshops zullen vervolgens, in het middagprogramma, op geheel eigen wijze ons lichaam aanspreken en ingaan op diverse aspecten van lichamelijke in de geestelijke verzorging.

Werkgroep Zingeving, spiritualiteit en psychische hulpverlening

Eind 2018 is de Werkveldraad psychiatrie samen met drie psychiaters (Arjan Braam, Rogier Hoenders en Piet Verhagen) gestart met de werkgroep die zich buigt over het schrijven van een richtlijn of een generieke module rondom Zingeving en Spiritualiteit binnen de psychiatrie. Zoals je weet bestaat er een *Richtlijn Zingeving en spiritualiteit in de palliatieve fase* en is deze verschenen in een herziene uitgave. Arjan Braam schreef in zijn artikel *Towards a multidisciplinary guideline religiousness, spirituality, and psychiatry: What do we need?* over het ontbreken hiervan voor de psychiatrie. Daarop heeft de Werkveldraad contact gezocht met deze psychiater en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek. Ook is Arjan initiatiefnemer van de [FZGG](#), de Federatie Zingeving en Geestelijke Gezondheid, waarvan de Werkveldraad psychiatrie VGVZ nu gastlid is. In 2019 is de werkgroep Zingeving, spiritualiteit en psychische hulpverlening van start gegaan. Contactpersonen vanuit de werkveldraad psychiatrie zijn Marijn Gilhuis, Lisa van Duijvenbooden en Karien van Roermund.

Werkveld Mensen met een beperking

‘De ander is altijd meer dan ik kan snappen’, zei Anne Goossensen op het jubileumsymposium van Amsta Karaad. Dat geldt helemaal voor mensen met een verstandelijke beperking. Het is een avontuur om hen te leren kennen en met hen te communiceren. Hopelijk kunnen we elkaar als geestelijk verzorgers in dit werkveld inspireren. De werkveldraad doet haar best om jullie het een en ander aan te reiken.

Symposium

De werkveldraad organiseert op **15 mei 2020** een **symposium** voor alle geestelijk verzorgers die werken met mensen met een beperking. Het thema houden we nog even geheim, maar we kunnen alvast verklappen dat het symposium plaats vindt in Bloemendaal in de Arkgemeenschap daar. En dat we samenwerken met Relief. Dus: **save the date!** En als je zin hebt om mee te werken aan de voorbereiding en als je de inhoud wilt zien groeien, meld je aan bij onze secretaris [Anouk Helmich](#).

Richtlijn palliatieve zorg

Integraal Kankercentrum Nederland is samen met de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Verstandelijk Gehandicapten de richtlijn Palliatieve zorg voor mensen met een verstandelijk beperking aan het herzien. Onze collega Annemieke Kappert van de Amerpoort neemt namens de VGVZ deel aan de commissie die hiermee bezig is.

De huidige richtlijn stamt uit 2010 en ontwikkelingen in kennis en ervaring op het gebied van palliatieve zorg voor mensen met een verstandelijke beperking vragen om een herziening. De nieuwe richtlijn komt in de loop van 2020 beschikbaar.

Publicaties

- Annemieke Kappert heeft samen met Matthijs Heijstek het boek *Geef mij je hand* geschreven over geestelijke verzorging voor mensen met een verstandelijke beperking. Het is [online](#) te lezen.
- Op de Amerpoort is een [verhuisspel](#) voor cliënten ontwikkeld dat via de Amerpoort ook te bestellen is voor mensen buiten de organisatie.
- Elly Snaterse van Ipse de Bruggen heeft een afstudeerscriptie geschreven over de vraag welke betekenis er te vinden is in uitingen van mensen met een verstandelijke beperking over geestelijke verzorging, met als titel *Het geheim van het leven wordt zomaar gedeeld*.

Linked-in

Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen in ons werkveld via de LinkedIn-pagina [Werkveldraad VGZ mensen met een beperking](#).

Elske Cazemier

Protestantse sector

Doorstart protestantse sectorraad

Afgelopen augustus is het bestuur van de protestantse sectorraad aangevuld met twee nieuwe leden. We zijn blij te kunnen melden dat Ina Beemster en Anja Bruijkers vanaf nu deel uitmaken van het bestuur. Ina Beemster neemt de taak 'onderhouden contact met de Duitse Zustersvereniging' op zich. Anja Bruijkers is penningmeester. Pieter Nauta is voorzitter en Simone Visser blijft secretaris.

Eigene van protestant zijn

We hebben twee vergaderingen dit najaar ingevuld door met elkaar te spreken over het eigene van het protestant zijn. Dit ook als voorbereiding op het Open Platform van 11 november met als thema: 'waartoe zijn we op aarde?'. Door het delen van een casus van de werkvloer zijn we op zoek gegaan naar kernwoorden in het werk als protestants geestelijk verzorger.

Een aantal kernbegrippen: schakel plaatselijke geloofsgemeenschap-bewoners in huis / voorzien in rituelen van gebed, bijbellezing / vermogen tot aansluiten bij de geloofstaal van de patiënt / bejegenen van ieder als gelijke / levenseinde ter sprake brengen in het licht van het geloof / mensen doen thuis voelen in de viering / continuïteit waarborgen vanuit gezamenlijke traditie.

Feedback vanuit achterban

Feedback vanuit jullie, collega's in het veld is van harte welkom!

[Ina Beemster](#)

[Anja Bruijkers](#)

[Pieter Nauta](#)

[Simone Visser](#)

Gegevens bestuur en raden VGVZ

Namen en contactgegevens vindt u [hier](#).

Wijzigingen

Graag houden wij ons ledenbestand zo up-to-date mogelijk. Geef daarom wijzigingen in uw e-mailadres of in uw andere gegevens (werk of privé) door aan het [secretariaat](#).

Agenda

Activiteiten van de werkvelden en sectoren worden ook vermeld op de website van de VGVZ. Voor het aanmelden van activiteiten kunt u een mail sturen naar het [secretariaat](#).

Volgende Nieuwsbrief

De volgende nieuwsbrief verschijnt maart 2020. Kopij kunt u **voor 1 maart 2020** aanleveren bij het [secretariaat](#) van de VGVZ.

Tussendoor verschijnen steeds Nieuwsflitsen met korte, actuele berichten.